

KVOK: Koninklijke Vereniging van Organisten en Kerkmusici

De identiteit van de KVOK: Wie zijn wij

Inleiding

Een tweetal jaren geleden besloot het bestuur van de KVOK zich uitgebreid te buigen over de toekomst van de vereniging. Redenen om dat te doen waren deels intern en deels extern. De interne redenen waren het verlies van leden en het al enkele jaren interen op het Eigen Vermogen. Externe reden was de plaats van de klassieke muziek in de samenleving en in het bijzonder de orgel- (gerelateerde) muziek. Middels een werkgroep van enkele leden verscheen een eerste nota, Kansen bij Krimp, die op de afgelopen jaarvergadering aan de orde is geweest en een grondslag vormt voor verder denken. De nota ligt aan de basis van een aantal veranderingen die eventueel nog ingevoerd kunnen worden. Een belangrijke en terechte vraag in de discussie rond de nota was: Wat is eigenlijk onze identiteit. Op deze vraag dient eerst een (eensluidend) antwoord gegeven te worden alvorens eventuele andere maatregelen te nemen. Onderstaand verhaal is een poging om iets over die identiteit op te schrijven en daaruit een antwoord te halen.

Statuten

Een antwoord op de vraag wie wij zijn zullen we natuurlijk eerst in de statuten moeten zoeken. Daar moet natuurlijk in staan 'waartoe wij als KVOK op aarde zijn'. Daarin worden we niet teleurgesteld. Volgens de statuten is het doel van de vereniging:

- de bevordering van het gebruik van het orgel, het orgelspel en de orgelcultuur in het algemeen
- de bevordering van de verantwoorde verzorging van de muziek in de eredienst, en al hetgeen het peil en de waardering van de kerkmuziek in het algemeen ten goede kan komen.

Op zich een duidelijk verhaal, waarin de identiteit goed verwoord is.

Echter: Dekken de begrippen in bovenstaande definities nog wel de oorspronkelijke lading.

Als het om het orgel gaat, zal dat nog wel zo zijn. Maar de kerkmuziek heeft de laatste jaren een grote ontwikkeling doorgemaakt en valt kerkmuziek dan nog wel onder de noemer die wij als KVOK tot de onze rekenen?

Kerkmuziek: toen en nu

In het kort wil ik in grote lijnen enkele algemene opmerkingen hierover maken.

Tot niet zo heel lang geleden was het orgel hét instrument voor de kerkmuziek in de protestantse en katholieke kerken. Het orgel (de organist) begeleidde de samenzang en/of de koorzang en zorgde voor en na de dienst (alsmede tijdens de collecte) voor een muzikale

bijdrage. In een deel van de kerken was een wat uitgebreidere of soms zeer uitgebreide liturgische praktijk waarin een cantorij (en een cantor) een grote rol speelde (en speelt). De cantorij zal ongetwijfeld a capella hebben gezongen, maar voor begeleiding was en is het orgel het uitgesproken instrument, hoewel hier en daar ook een orkestje (cantatediensten) en soms een piano hun intrede deden. Wat het zingen betreft waren in de protestantse kerken de psalmen en het Liedboek toonaangevend. In orthodoxe kerken werden alleen psalmen gezongen, in de rest van de kerk ook liederen uit het liedboek en meer en meer andere bundels.

De muziek in een deel van de kerken ging geheel aan ons voorbij. En dan bedoel ik de Pinksterkerken en evangelische gemeenten. Zij hadden hun eigen muzikale traditie, oorspronkelijk met liederen uit Johan de Heer en later meer en meer opwekkingsliederen die in grote hoeveelheden gemaakt werden. De begeleiding gebeurt meestal door een band, bestaande uit mensen uit eigen gelederen. Deze muzikale traditie staat ver van de ideeën van (K)NOV en GOV en later de KVOK af. Daarover wordt niet of nauwelijks geschreven in Muziek en Liturgie, daar worden geen middagen voor georganiseerd. En qua tekst en melodie worden veel van deze liederen in onze kringen als inferieur beschouwd.

Anderzijds, leden van deze kerken sluiten zich niet aan bij de KVOK (omdat die hen niets te bieden heeft?)

Met name de laatste 10, 15 jaar zijn de opwekkingsliederen ook veel protestantse kerken aan het veroveren. Kerken waar tot voor kort alleen psalmen gezongen worden (althans een deel) gaan over tot het zingen van met name opwekkingsliederen (waarbij het Liedboek min of meer overgeslagen wordt). De piano komt meer in zwang voor de begeleiding en overall ontstaan muziekgroepen/bandjes die de plaats van het orgel overnemen.

Natuurlijk, er zijn nog veel kerken waar een doordachte liturgie een grote rol blijft spelen. In sommige kerken komen opwekkingsliederen er niet in of weigert de organist ze zelfs te spelen.

Wat is kerkmuziek voor de KVOK

Teruggaand naar onze statuten komt dan de vraag: wat verstaan wij onder kerkmuziek?

Althans, kerkmuziek waar wij ons druk over willen maken.

Globaal gezien zie ik drie opties:

1. Alle muziek in welke kerk dan ook is kerkmuziek en wij gaan als KVOK ons hard maken om het peil en de waardering van al die kerkmuziek te stimuleren. Dat doen we op dit moment natuurlijk niet! Muziek en Liturgie gaat over veel, maar nauwelijks over opwekkingsliederen; ik zie geen bijeenkomsten over de (verbetering van de) begeleiding van liederen door bands. Als wij ons sterk maken voor alle kerkmuziek zullen wij op korte termijn dat moeten veranderen. We nemen contact op met kerken waarin opwekkingsliederen een grote rol spelen, gaan middagen/avonden organiseren en dit soort kerkmuziek neemt een belangrijke plaats in in ons blad Muziek en Liturgie!
2. We maken een keuze voor een beperking van de kerkmuziek tot wat ik zou noemen de 'orgel gerelateerde' kerkmuziek. Dan gaat het over de liturgie waar psalmen en liedboek een grote rol spelen en waar de cantorij duidelijk bij inbegrepen is. En natuurlijk kunnen andere instrumenten daarbij een rol spelen. Dat kan gaan over een trompet die de samenzang en het orgel ondersteunt, maar natuurlijk ook over de piano. Maar we beperken ons duidelijk: opwekkingsliederen en lokale bandjes en de daarbij behorende kerkmuziek vallen niet binnen ons kader!
3. Idem ad 2 We maken een keuze voor een beperking van de kerkmuziek onder ad 2, maar aangevuld met een zekere belangstelling voor en verkenning van andere ontwikkelingen in de kerkmuziek en te bezien of ze onze keuze van ad 2 kunnen aanvullen of mogelijk versterken

Argumenten voor optie 1:

- Het voldoet aan onze statuten dat wij alle (!) kerkmuziek tot onze doelstelling houden
- Ook het Nieuwe Liedboek bevat liederen waarin het orgel geen rol speelt, maar juist andere instrumenten
- Het kan nieuwe en nieuw-soortige leden opleveren.

Argumenten voor optie 2

- Het veruit grootste deel van onze leden heeft de belangstelling voor liturgie en kerkmuziek vooral vanuit het orgel.
- We kiezen graag voor kwaliteit en een (flink) deel van opwekkingsliederen etc. voldoet daar niet aan. Wat willen we er mee?
- Mensen vanuit de 'Opwekkingsbeweging' hebben vaak helemaal niets met het orgel. Wat moeten ze in een vereniging die dat orgel propageert?
- Zien we het zitten om Muziek en Liturgie en onze bijeenkomsten te gaan herstructureren voor kerkmuziek waar veel leden niets mee hebben?
- Er is een aantal leden die voor ons kiezen omdat ze voor het orgel kiezen. Die zitten echt niet te wachten op uitbreiding van kerkmuziek.

Optie 3 is een soort tussenvorm van 1 en 2.

Let wel: kiezen voor de tweede optie betekent niet dat er nooit iets gezegd of geschreven mag worden over zaken die buiten ons directe blikveld liggen. Integendeel. Maar we richten ons op die mensen die het vooral hebben over orgel en liturgie.

Overigens: als we het over kerkmuziek hebben zijn we niet de enige club die zich daarmee bezig houdt: centrum voor de kerkzang en andere stichtingen richten zich daar natuurlijk ook op. Hoe staan zij tegenover de 'nieuwe kerkmuziek'. Ligt het misschien op hun weg om daar meer op in te gaan?

Er valt natuurlijk veel meer te zeggen over dit onderwerp, maar laat dit stuk in ieder geval maar de basis zijn voor de discussie in het bestuur en in de afdelingen.

14-10-2015

Henk Eijsenga